

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η . ('Εξάμηνο Β')

✱ ΑΘΗΝΑ, 3 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1910 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 407

"Ενας λαός ύπώνεται ἅμα δειξῆ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ*

7.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηنيώτικα γράμματα.
ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ. Φεγγαρίσιο φῶς—Τὸ Πατάμι.
ΔΟΡΚΙΑ ΤΑΚΗ ΔΙΑΔΙΟΥ. Γράμματα ἀπὸ τὸ χωριό μου:
Πῶς ἔγινε ληστῆς.
ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ. Τὸ νησί.
ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΣΑΘΑΙΩΣ. Ἀπὸ τὰ «Ἐρείπια».
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. Ὁ Ἐμπορος τῆς Βενετίας τοῦ Σεπτήρου
(συνέχεια).
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Τὸ Παιδί καὶ τὸ Σκολεῖο: Πολυ-
γλωσσία—Διδαχτικὲς ἀρχές—Ματαιοπονία.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Γιατί ἡ Πολύγλωσσία εἶνε αἰώνια.
ΤΟΥΡΚΟΓΝΩΣΤΗΣ. Σὺν παραμύθι.
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Ἄς τὴ βάρκα.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩ-
ΜΗ—ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΣ ΤΗ ΒΑΡΚΑ

"Ἄς τὴ βάρκα στὸ κῆμα ὅπου θέλει νὰ τρέχει,
ὡς ὄρξει τᾶγερὶ τιμόνι, πιννί.
Τὰ φτερά ἀπλωσε πλέρι, ἄκρη ὁ κόσμος δὲν ἔχει,
εἶνε πῶς ἄμορφοι οἱ ἄγνωροι πάντα γιαλοί.
Ἡ ζωὴ μιὰ δροσιὰ εἶν', ἕνα κῆμα ὡς τὸ φέρει
ὅπου θέλει τᾶγερὶ, ὅπου ξέρει τᾶγερὶ.

"Ἄς ἀλλάξουν λιβάδια μὲ βράχους καὶ δάση,
γίφο ὡς φέβγουν πῶς πύργοι, πῶς κιλύβας κιαπνός·
εἶτε εἰδύλλιο γελοῦμενο ἀπλόνεται ἢ πλάση,
εἶτε ἀντάρες καὶ μπόρες κρεμᾶ ὁ οὐρανός,
μὴ θυρεῖς τὸ παννὶ σου μπορεῖς νὰ βιοτάξεις·
ὅπου θέλει τὸ κῆμα μαζί του θάρᾶξεις.

Τί γυρέβεις, τί θέλεις μὴ κ' ἐσὺ τὸ γνωρίζεις;
Κ' ἔχεις πιάσει ποτέ σου τὸ τί κυνηγᾷς;
Μὴ, ὅπου σπέρνεις καλό, τὸ κακὸ δὲ θερίζεις,
δὲ σκοντάβεις σὲ ρώτημα σ' ὅ,τι ρωτᾷς;
Κι ὅ,τι σ' ἔχει μαγέψει κι ὅ,τι σοῦ ἔχει γελᾶσει,
τῶχεις μόνος κερδέσει, μοναχός ἐτοιμάσει;

"Ἄσε τότες τὸ κῆμα ὅπου θέλει νὰ σπᾶξει,
ὡς τὶς ζάλες νὰ σέρνουν τυφλὰ τὴν καρδιά.
Κι ἂν τριγύρο βογγᾶ κι ἂν ψηλὰ συγνεφιάζει,
κάπου ὁ ἥλιος σὲ κάπιο γιαλό θὰ γελᾶ·
κι ἂν πικρὸ τὴν ψυχὴ σου τὸ δάκρυ τὴ φαίνει,
πάντα κάπου κρυφτὴ μιὰ χαρὰ τὴν προσμένει.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

Τοῦ Θύμη, σὺν πηγῇ τὴν ἄλλη χρονιὰ στὴ β' τάξη, τοῦ δῶκανε νὰ διαβάξῃ ἐν' ἀναγνωστικὸ γραμμμένο σ' ἕνα ὕφος καὶ σὲ μιὰ γλώσσα ξένη πρὸς τὸ παιδί. Μὰ μήπως καὶ κάθε τάξης ἀναγνωστικὸ ἢ ἄλλο διδαχτικὸ βιβλίον σὲ μᾶς δὲν εἶναι γραμμμένο σὲ ξεχωριστὴ καὶ ἰδιαίτη γλώσσα; Κ' ἐξὸν ἀπ' αὐτό, ἢ γλώσσα δὲν ἀλλάζει καὶ μὲ τὸ συγγραφέα; Μάλιστα. Τὸ πολύμορφο καὶ χιλιότροπο αὐτὸ τερατούργημα, πῶς νοματίζεται καθαρεύουσα, τὸ ἀπροσδιόριστο κι ἀνώμαλο κι ἀθάιρετο κι ἀθέβαιον καὶ μισοδόρβαρο, πῶς μπορεῖ νὰ τὸ κανονίξῃ κείνος πῶς γράφει ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τῆς προγονομνίας του, τὸ θεωρεῖς σὲ πολλῶν λογίων ἀπόχρωτες καὶ σκῆματα καὶ καλούπια (δημοτικίζουσα, μιχτή, συντηρητικὴ καθαρεύουσα, ὑπερκαθαρεύουσα, ἀρχαίζουσα, κ.τ.λ.) μέσα στὰ γνωστὰ ἀποβλακωτήρια, πῶς ὀνομάζονται διδαχτικὰ βιβλία. Κ' εἶν' εὐκολονήγιο πῶς τὸ τρυφερὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ μὲ τὸ ἀνακάτωμα αὐτὸ τῶν γλωσσῶν, μὲ τίς ἀμέτρητες κλίσεις πῶς στηρίζονται ἀπάνω σὲ τότες γραμματικές—τῆς μητρικῆς, τῶν καθαρευουσῶν, τῆς ἀρχαίας,—μὲ τίς ἀσυνεθιστες κι ἀχώνευτες συνταχτικές πλοκές, μὲ τοὺς χίλιον λογίων τύπους καὶ σχηματισμοὺς καὶ σύνθετες καὶ παραγωγές γίνεται ἀνωκάτω, χάνει κάθε συνεχικότητα, κάθε συναρμολόγηση καὶ κάθε ἰσορροπία πῶς ἀπὸ φυσικὰ του ἔχει, κι ἀποχτᾷ στὸ ἐρόμο τῆς ἐξέλιξής του τὴ θλιθερὴ ἀθεβαιότητα, πῶς παρατηρεῖ κανεὶς στὸ βῆμα τοῦ τυφλοῦ. Ὁ F. A. Diesterweg λέει πῶς «εἶναι ἀξιοθρήνητα τὰ μικρά, πῶς στὸ στόμα τους, καλὰ καὶ σῶνει, θέλουμε νὰ χῶσουμε δυὸ γλώσσες· αὐτὸ στέκεται ἐνάντια στοὺς ψυχολογικοὺς νόμους». Κ' ἐμεῖς ἀνεχόμεστε νὰ παραγεμίζουμε ἔχι μὲ δυὸ μὰ μὲ πολλὰς γλώσσες τὰ στόματα τῶν κωροῖζικων παιδιῶν μας. . .

Πῶς μ' αὐτὰ τὰ πολύγλωσσα χάλια γεννοῦμε τὴ σύχυση καὶ τὴν ἀκαταστασία στὸ πνεῦμα τῶν παιδιῶν μας, κανέναν δὲν τὸ ἀρνιέται, μήτε αὐτοὶ οἱ φίλοι τῆς καθαρεύουσας. Μπροστά του φῶς φανερὰ ἔχει ὁ καθεὶς τάξιθρήνητα ἀποτελέσματα, πῶς μᾶς ἔφερε ἢ πρωτότυπη αὐτὴ πολυγλωσσία κ' εὐκολα μπορεῖ νὰ προβλέψῃ τὰ μελλούμενα νὰ μᾶς ἔρθουν κακά, ἂν θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ τραβᾷ γιὰ πολὺν ἀκόμα καιρὸ τὸ δρόμο τῆς. Ὁ Ἰ. Παυλίδης, γιὰ νὰ λιγοστήσῃ τάχατες τὸ κακὸ, τολμᾷ νὰ συβουλεύῃ (Διδ. § 146) νὰ μὴ διδάσκουμε στὰ παιδιὰ μας τί-

* Κόσταξὸ φύλλα 369, 372, 370, 382, 386 καὶ 405.

ποτα γραμμένο στη γλώσσα του λαού, μηδ' αυτά τάριστουργήματα της έθνικής μας Μούσας, τὰ δημοτικά και κλέφτικα τραγούδια. Άνυπόφερτη μὰ τὴν ἀλήθεια Ουσία. Νάπαρνηθοῦμε τὰ δσα και τὰ ιερά, τὰ πάντα, γιὰ τὸ χατίρι τῆς καθαρεύουσας, ἢ καλύτερα, τῶν καθαρευουσῶν. Μὰ εἶναι τόσο πολὺτιμο πρᾶμα ἢ τεχνικὴ και «κατὰ συνθήκην» αὐτὴ γλώσσα, ποὺ γιὰ χάρη της νὰ πολεμοῦμε μὲ κάθε μέσο τῆ βαλὴα ριζωμένη και ποθεινὴ μητρικὴ μας λαλιὰ και νάποστεροῦμε ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας τὴ διαλεκτὴν αισθητικὴ ἀπόλαψη και τὴ μεγάλη μορφωτικὴ δύναμη, ποὺ παρέχουσε τὰ ζωντανὰ ἀριστουργήματα τὰ γραμμένα σ' αὐτῆνε; Εἶναι τέτοιο ἀνεχτίμητο ἀγαθὸ αὐτὴ ἢ χιλιοπρόσωπη καθαρεύουσα, ποὺ γιὰ τὴν ἐκμάθησὴ της νὰ ξοδεύουμε στὰ σχολειὰ μας τόσα ἀγύριστα χρόνια, περιφρονώντας και παραμερίζοντας κάθε ἄλλη χρῆσιμη γιὰ τὴ ζωὴ μάθηση και, τελευταία, μετὰ τὴν ἀποφοίτησὴ μας, νὰ βγαίνουμε στὸν κόσμο ἔχι μονάχα ξεροὶ ἀπὸ κάθε ὠφέλιμη γνώση κ' εὐγενικὴ ἰδέα και γενναῖο φρόνημα, μὰ και—τὸ πιὸ ἀστεῖο και τὸ πιὸ φοβερό—κι αὐτηνῆς τίς περισσότερες φορές τῆς καθαρεύουσας ἀνίδεοι κι ἀδαέστατοι, ἀφοῦ τὸ πιὸ πολὺ μέρος τῶ διπλωματούχων ἔχι πιά τοῦ διδασκαλεῖου ἢ τοῦ Γυμνασίου μὰ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ξέρουν νὰ γράψουν ἀψογα δυὸ σειρές; Ἡ ἀπάντησις ἔρχεται μοναχὴ της.

Ἄν ποθοῦμε νάπαλλάξουμε τὰ παιδιὰ μας ἀπὸ τὴ φρενικὴ ἀκαταστασία ποὺ τίς τελευταῖες δεκαετηρίδες προπαντὸς τόσο πολὺ υποβίβασε διανοητικὰ και κοινωνικὰ τὴ φυλὴ μας, ἂ θέλουμε νὰ δοῦμε τὸ νοῦ τοῦ Ῥωμοῦ «μεθοδολογημένο», ἔπως λέει ὁ Ψυχάρης, εἶναι ἀνάγκη νὰ νοιώσουμε τὴ σπουδαία σημασία ποὺ ἔχουμε και γιὰ μᾶς τὰ λόγια τοῦ γερμανοῦ W. Kattich «τὸ μόνο ὄρθὸ εἶναι τὰ Γερμανόπαιδα νὰ διδαχτοῦνε πρῶτα τὴ μητρικὴ Γερμανικὴ γλώσσα κ' ὕστερα νὰ καταπιαστοῦνε τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἄλλω γλωσσῶν, τῆς Λατινικῆς κ' Ἑλληνικῆς», κι ἀνάλογα νὰ προτείνουμε θαρρετὰ και νὰ πράξουμε σύντομα και μεῖς γιὰ τὴ μητρικὴ μας γλώσσα.

8.

ΔΙΔΑΧΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Τὸ γλωσσικὸ μας «καθεστῶς» κατορθώνει, κοντὰ στ' ἄλλα, νὰ μὴ γίνεταί ἀληθινὰ παιδαγωγικὴ διδασκαλία μέσα στὰ σχολειὰ μας. Αὐτὸ ἀποδείξαμε ἀπὸ μίαν ἐποψὴ σ' ἓνα προηγούμενο κεφάλαιο, σὺν εἶδαμε πῶς διπλὸν κόπο καταβάλλει τὸ παιδί γιὰ νὰ κατανοήσῃ κάτι ποὺ τοῦ διηγοῦμαστε, ὅτα στὴ διήγησὴ μας μεταχειριζόμεστε και λέξεις τῆς καθαρεύουσας, ποὺ τὴ σημασία τους ἔχει διδαχτεῖ τὸ παιδί ἀπὸ πρῖν. Τώρα θὰ δοῦμε στερεωμένη καλύτερα τὴ γνώμη μας, ἀποδείχνοντας πῶς ἢ νεκρὴ ἐπίσημη καθαρεύουσα τσαλαπατεῖ σπουδαιότατες διδασχτικὲς ἀρχὲς ἀκκουμισμένες ἀτράνταχτα ἀπάνω στὴν ψυχολογία, ἀρχὲς ποὺ χωρὶς τὴν τήρησὴ τους δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ γίνῃ παιδαγωγικὴ διδασκαλία.

Και 1ο, τσαλαπατεῖται ἢ ἀρχὴ «κοίταζε νὰ προκαλῆς πάντοτε τὴν αὐτενέργεια τῶν παιδιῶν». Και

νὰ γιατί. Ἄπὸ τίς πρῶτες μέρες ποὺ τὸ παιδάκι θὰ πάῃ στὸ σχολεῖο εἶναι ἀνάγκη νὰ συνειθισθῇ, ἔτι ἀκούει, λέει και γράφει νὰ κατανοῇ πληρέστατα και νὰ μὴ λέῃ και ξαναλέῃ, ἔπως θυμούμαστε ἀκόμα πῶς παθαίναμε παιδιὰ ἔλοι μας, ἀκατανόητες κι ἄδειες λέξεις. Μὰ χάρη στὴν ξένη και λίγο-πολὺ ἀγνωστὴ γλώσσα, ποὺ μεταχειριζόμεστε στὰ σχολειὰ μας, τὰ παιδιὰ ἀκούνε ψυχρότατα και μ' ἀθυμία και κόπο τὰ λόγια σου, χωρὶς τίποτα νὰ ξυπνᾶ και νὰ δημιουργεῖται μέσα τους. Και τίποτ' ἄλλο δὲν κάνουνε στὴ διδασκαλία καθῶς και στὸ σπίτι παρὰ παθητικώτατα νάποστηθίζουνε λέξεις και φράσεις σκοτεινὲς και νὰ προσέχουσε μονάχα στὰ λόγια και ἔχι στὰ πρᾶματα και τίς ιδέες. Κ' ἔτσι κνιὰ αὐτενέργεια δὲν κατορθώνεται μέσα τους. Κι ἀηδιάζουνε και σιχαίνονται τὴ διδασκαλία και τὴ μηχανικὴ μελέτη. Κ' ἐξαιτίας αὐτῶν ἔλων, ἀπὸ μικρὰ συνειθίζουνε στὴν ἀπροσεξία, στὴν κενολεξία, στὴν ἐπιπολαιότητα, στὴν ἀπειθεια, στὴν ἀσασία, στὴν τεμπελιά, στὴ μελαγχολία, και με τὴν ἀποστήθισιν λέξεων ποὺ δὲν ἀνοιώνουσε — τί ἐπώδυνα γιὰ τὰ μικρὰ μας μαρτύριο! — και ποὺ γι' αὐτὸ δὲ μποροῦν νὰ φρομώσουσε μέσα στὴν ψυχὴ τους, κατκντοῦνε «χαλκοὶ ἠχοῦντες και κύμβαλα ἀλαλάζοντα» ποὺ λέει κι ὁ Παῦλος. Κ' ἐν' ἄλλο. Ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ κρατᾶ ἀκοίμητη τὴν αὐτενέργεια τῶν παιδιῶν, ἀνάγκη νὰ μὴν ἀρίνη, σ' ἀχρηστία μήτε μὰ στιγμολογία τὸ ξυπνητήρι αὐτὸ τοῦ νοῦ, ποὺ νοματίζεται ἐρώτησις. Ὅπως ἔγραφε κι ὁ Δ. Γληνός, ὁ δάσκαλος μπροστὰ στὸ μαθητὴ πρέπει νάνα: ἓνα μεγάλο ἐρωτηματικὸ. Μὰ ἔταν, ἔπως σνβαίνει στὰ σχολειὰ μας, ἢ ἐρώτησις γίνεται (χωρὶς νὰ λάβουσε ὑπόψει ἂν εἶναι παιδαγωγικὰ συγκροτημένη) σὲ γλώσσα ξένη και μισογνωστὴ ἢ ἀγνωστὴ, ἢ καθόλου δὲν κατανοεῖται ἢ παρανοεῖται, ἢ ἀργὰ και δύσκολα κατανοεῖται. Και τότες τὸ παιδί ἢ ἀπαντᾶ ἀνόητα ἢ ἀργεῖ νάπαντήσῃ ἢ δὲν ἀπαντᾶει καθόλου. Κ' ἔτσι κάθε λίγο και λιγάκι πικραίνεται, ἀπελπίζεται και μέρα τὴ μέρα χάνει τὴν αὐτοπεποίθησὴ του. Κι ἔ Ῥωμὸς σὺν ἔχι αὐτοπεποίθησις μπορεῖ νὰ θαματουργήσῃ. Καταλαβαίνετε λοιπὸν τί ἀνεχτίμητο πρᾶμα ἀφαιροῦμε ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας, ὅτα με τὴ στραθὴ παιδεψὴ ποὺ τοὺς δίνουμε, σκοτώνουμε τὴν αὐτοπεποίθησις μέσα τους. Μὰ κι ἄς ὑποθέσουσε πῶς καταλαβαίνει εὐκόλα τὴν ἐρώτησις τὸ παιδί και πῶς εἶναι σὲ θέσι νάπαντήσῃ ὀρθά. Πάλι θὰ τὸ δοῦμε νὰ στέκῃ δισταχτικὸ, θωρώντας τὸ ἄμοιρο μπροστὰ τοῦ ἓνα χάος και μὴ γνωρίζοντας τί λέξεις και τί σύνταξις πρέπει νὰ μεταχειριστῇ γι' ἀπάντησις, ἀφοῦ κάθε φορὰ ποὺ ἐπιχείρησε νάπαντήσῃ στὴ φυσικὴ του λαλιὰ εἶδε τὸ δάσκαλο νὰ τοῦ διορθῶνῃ τὸ λεχτικὸ του λέγοντάς του τὸ συνειθισμένο «αὐτὸ εἶναι, ἄλλὰ δὲν τὸ εἶπες καλῶς...»

2ο. Ἡ διδασχτικὴ ἀρχὴ «δίδασκε με σαφήνεια» στὰ σχολειὰ μας αὐτόχρομα μασκορεῖται. Σαφήνεια και γλώσσα ἀφύσικη κι ἀγνωστὴ και πεθαμμένη. Σαφήνεια κ' ὕψος λόγου ἀλλότριο κι ἀσυνειθιστο. Σαφήνεια και παπαγαλλισμὸς, σαφήνεια κι ἄδεια πολυλογία. Ἄν εἶναι δυνατὸ νὰ σνβιδαστοῦνε!

3ο. Ἡ ἀρχὴ «δίδασκε πραχτικὰ» δὲ μπορεῖ μὰ στιγμὴ νὰ σταθῇ στὰ ποδάρια της μέσα στὰ σκο-

λειά μας. Κανένα εξαθροπιστικό ή πραχτικό σκοπό δεν επιδιώκει και δεν κατορθώνει σήμερα ή άγωγή μας. Χρόνια πολεμούμε και τσακίζομαστε από τις χιλιάδες τῶ γραμματικῶν κανόνων. Είναι: πασίγνωστο πῶς με τὸ σχολαστικισμό, με τὴν ἀκαταληψία, με τὸ φαμφαρνισμό δὲ μπορεί νὰ ζεσταθῆ ἢ καρδιά καὶ νὰ βληθῶνε τὰ θέμελα γερῶν χαραχτήρων, δὲ μπορούν νὰ καλλιεργηθῶνε οἱ φυσικὲς δεξιότητες τῶν παιδιῶν γιὰ τὸν ἔπειτα πραχτικό βίον. Τὰ ἴδια μπορούν νὰ εἰπωθῶνε καὶ γιὰ τὴν ἀρχὴ «εἰ-δασκε νὰ μορφώσης».

Νεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ εἶσαι ἵπ' ἡέρος υἱας Ἀχαιῶν, ποίησον δ' αἴθρον, δὲς δ' ἐφ' ἡαλοῖσιν ἰδέσθαι. (Ιλιάδ. Π. 645).

9.

ΜΑΤΑΙΟΠΟΝΙΑ

Ὁ δάσκαλος τοῦ Θύμη κάθε μέρα, ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, σ' ἔλα τὰ μαθήματα, τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ φορτώνῃ τυραννικώτατα τὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ με κάτι ἀναιμικὲς καὶ στεῖρες γνώσεις καὶ σύγκαιρα νὰ καταγίνεται νὰ ξεριζώσῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κακορίζικου πλασμάτου τὴ φυσικὴ του γλώσσα καὶ στὴ θέση της νὰ θρονιάσῃ μίαν ἄλλη, ξένη καὶ ἀμάθητη. Καὶ κυρίως τὸ δεύτερο. Ὁ καλαιπὸ σκοπὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ σχολειοῦ εἶναι «ἄρον, ἄρον» ἀντικαταστήσῃ τὴ μητρικὴ γλώσσα με τὴν καθαρεύουσα. Τὸ ἐξωφρενικὸ σκεδίο τὸ χάραξε ἀπὸ μίαν ἐκατονταετηρίδα τώρα τὸ Ἔθνος μας διὰ χεῖρὸς τῶν τότε λογάδων του, τόσο προγομανῶν καὶ προγονό-πληχτων κ' ἐπιπόδητων ἄστο κ' οἱ σημερνοί. Καὶ σὰν ἀφρονισμένο καταβάλλει: ἀπὸ τότε ὡς τὰ τώρα κάθε μεροετὴ προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματιστοποίηση τοῦ σκεδίου του καὶ ξεδεύει ἑκατομμύρια καὶ ὑποφέρει θυτίες καὶ κάνει δάνεια καὶ ζητιανεύει ἐρά-νους καὶ ἀνακηρύσσει ἐθνικοὺς εὐεργέτες καὶ στήνει ἀντιράντες. Καὶ τοῦ εἶναι πέρα καὶ πέρα ἀδιάφορο, ἂν ὁ ἀγῶνας αὐτὸς εἶναι ὀλότελα ἄγονος, ἀφοῦ ἡ Ἐπιστήμη ἀπόδειξε κ' ἡ πείρα ἐπιβεβαίωσε πῶς εἶναι ἀκατόρθωτο καὶ τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο νὰ γίνῃ ἢ καθαρεύουσα ποτὲ ζωντανὴ μεταχειρήσιμη γλώσσα καὶ πῶς καὶ αὐτὸς ὁ Μιστριώτης στὴν ἀπλή καὶ ἀνεπιτήδευτη, κουθέντα σου μιλεῖ τοῦ πατέρα του τὴ γλώσσα. Καὶ σὰν τυφλὸ τὸ παραστρατισμένο ἀπὸ τὴν ἀμελέτητη ὄθηση τῶν προκρίτων του Ἔθνος δὲ μπορεί νὰ δῆ καὶ δὲν ἔχει τὴ συναίσθηση νὰ λυπηθῆ τὸν κόπο ποῦ πῆγε στὰ χαμένα, τὸν ἴδρωτα ποῦ χύθηκε ἀνωφέλεια, τὸ χρῆμα ποῦ ξεδεύτη-κε δωρεάν γιὰ τὴν οἰχρρότατη αὐτὴ ματαιοπονία, γιὰ τὴν ἀκατόρθωτη παροχὴ ζωῆς στὴν πεθαμμένη καθαρεύουσα.

Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ δοῦμε τί προσφέρει στὸν ἄθρωπο, ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ του στὸν κόσμον ἴσαμε τὴν εἰσοδὸ του στὸ σχολεῖδ ἢ μητρικὴ γλώσσα. Με τῆς μάννας του τὴ γλώσσα ὁ ἄθρωπος κατορθώνει τὴν πλήρωση τῶν πρώτων ὀλικῶν καὶ πνευματικῶν του ἀναγκῶν. Ἐξωτερικεύει με—πολύ,λίγο—ἐπιτυ-χεμένη φράση καὶ ἀκρίβεια τῆς πρώτης δρεξες καὶ ὀρ-μὲς κ' ἐπιθυμίες του. Δέχεται συμβουλὲς καὶ μαθή-ματα γιὰ τὴ σωματικὴ προαγωγή του. Λαβαίνει κά-

θε λίγο καὶ λιγάκι ἀφορμὴ νὰ δυναμώσῃ τὴ μνή-μη, τὴ φαντασία, τὴν κρίση του, μ' ἄλλα λόγια κρατῦνει τὸν πνευματικὸ του βίον. Ἀκούει παραίνε-σεις καὶ διδαχὲς γιὰ τὸν ἠθικὸ του καταρτισμό. Ἐρ-χεται σ' ἐπικοινωνία βαθειὰ καὶ οὐσιαστικὴ με τοὺς τριγύρω του ἀθρώπους. Ἀνακινῶνει μ' ἀρκετὴ δε-ξιότητα τῆς πρώτης χαρὲς καὶ τοὺς πρώτους κατη-μούς του. Προσαρμόζει τὴν ψυχικὴ του διάθεση με τὴν τέτοια ἢ τέτοια διάθεση τῶν ἄλλων. Παίρνει μέρος ἐνεργὸ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ δράση. Προσ-δέχεται στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖδ καὶ στὴν κοινωνία με τὴν ὑποβολὴ σπουδαῖες συνέργειες καὶ ἀφορμὲς πρὸς διαμόρφωση ἀκέρειου χαραχτήρα (κ. Tardø, Les Lois de l'imit. σ. 83). Καὶ, σὲ γενικὲς γραμμὲς, ὁ ἄθρωπος με τὴ μητρικὴ του γλώσσα, κατὰ τὰ πρώτα πρὸ παντὸς τῆς ζωῆς του χρόνια, ἀποκρυσταλλώνει τόσα πράματα, τόσους κόσμους καὶ τόσες ἰδέες μέσα του καὶ βοηθιέται σημαντικώτατα στὴ διανοητικὴ του τελειοποίηση, στὴν ἐμπέδωσὴ του τὴν ἠθικὴ καὶ στὴ σωματικὴ προαγωγή του.

Κατὰ τῆς ἀνεχτίμητης καὶ πολυφιλῆτης αὐτῆς φυσικῆς γλώσσας τοῦ παιδιοῦ, ἀπὸ τὸ πρώτο ἔμπα τοῦ στὸ σχολεῖδ, ἀρχίζει ὁ ἀμειλιχτος κ' ἐξοντωτικὸς πόλεμος τοῦ δασκάλου. Καὶ χωρὶς τὸ παραστρατι-σμένο ἀπὸ τοὺς κυβερνήτες τοῦ Ἔθνος νὰ θέλῃ νὰ λάθῃ ὑπόψει τὴν τόσο μεγάλῃ σπουδαιότητα καὶ τῆς τόσες ὑπερσεῖες τῆς μητρικῆς λαλιᾶς καὶ χωρὶς ἀπὸ πείσμα νὰ θέλῃ νὰ ἀντιληφτῆ πῶς γίνεται αὐ-τοχτόνος πολεμώντας τὴ δημοτικὴ γλώσσα, τὸ εὐ-γενέστατο αὐτὸ ὄργανο ποῦ ἀπὸ μωρὰ παιδιὰ τόσο βαθιὰ γέμισε ὄλο τὸ εἶναι μας καὶ τόσο ἀδιάρρηχτα συνεδέθηκε με τὴν ψυχὴ μας καὶ τόσο μᾶς εὐεργέ-τησε πλουσιοπάροχα, τὴ γλώσσα τοῦ γλυκοῦ τῆς μάννας μας τραγουδιοῦ καὶ τοῦ ὑπνιάρικου νανου-ρισμάτου τῆς τῆ γλώσσα, ἔακολουθῆαι ἀχάριστα, ὡς τὰ σήμερα, νὰ διαφεντεύῃ μ' ἔλα τὰ μέσα ποῦ μπορεί νὰ διαθέσῃ τὴν καθαρεύουσα στὰ σχολεῖδ μας μέσα. Κ' ἔτσι τὸ ἁμαρτωλὸ Ἔθνος ἐπιμένει καλὰ καὶ σώ-νει νὰ διαιωνίσῃ τὴ ματαιόπονη προσπάθειά του. Καὶ δὲ βλέπει ἀπὸ τὸ λυσοιάρικο γινάτι του τοὺς συγ-κλονισμούς καὶ τὰ ρήγματα ποῦ προκαλεσε στὸν ἑαυτὸ του, τὸν ξεφυλισμὸ ποῦ ἀπεργάστηκε στὰτο-μὰ του, τὴν ἀποσύθεση τῶν κοινωνιῶν του, τὴ νάρ-κη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας του, τὸ μαρασμὸ τῶν ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων μέσα στὴν περιοχὴ του, τὴ μετανάστεψη στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τόσοσ κόσμου του ἀπελπισμένου, τὴ χρεωκοπία καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ του τὸν ἀξιοθρήνητο.

Πορεία καὶ κατάσταση Ἔθνος ποῦ μπορεί, με τὴν ἀλήθεια, στὸν κάθε πονετικὸ παρατηρητῆ νὰ προκαλέσῃ μαυροσκότεινες ἀπέλπιδες σκέψεις καὶ μουσκεμένα σὲ πύρινα δάκρια ἐμπαιγμοῦ γέλοια.

Κουσελλόριζο

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΤΙ τὰ θές, ὁ τάφος—τάφος εἶναι καὶ ἄς ἔκλεισε μέσα του τὸν Μέγαν Ἀλέξαντρο. Εἶναι καλὸς γιὰ τοὺς σοφοὺς. Γιὰ μένα καὶ γιὰ σένα δὲν εἶναι.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ